

Катерина Ієронімівна (Єронімівна) Скокан – бібліограф українського письменства

Цього року виповнилося б сто років від дня народження Катерини Ієронімівни Скокан – українського бібліографа, шевченкознавця, автора, співавтора, упорядника ґрунтовних бібліографічних покажчиків творчої спадщини Т. Шевченка, М. Рильського, наукової – Агатангела Кримського, Петра Лященка, Костя Гуслистого, бібліографічного редактора біобібліографій та бібліографій видатних українських учених, автора низки статей з питань теорії і методики бібліографії, рецензій на бібліографічні праці тощо. К. І. Скокан – дружина видатного бібліографа, бібліотекознавця, книгознавця, літературознавця Юрія Олексійовича Меженка.

Народилася Катерина Ієронімівна 7 квітня 1920 р. у станиці Полтавській Кубанської області (нині Краснодарський край Російської Федерації). Згодом родина, рятуючись від репресій, переїхала на Чернігівщину до міста Остер, де батьки вчителювали у школі, а пізніше працювали на місцевій метеорологічній станції: батько – завідувачем, мати – спостерігачем.

У 1938 р. Катерина закінчила Остерську середню школу № 1 і того ж року стала студенткою фізико-математичного факультету Київського державного університету. Через кілька місяців навчання дівчина здає екстерном іспити на філологічний факультет того ж закладу і вже з наступного, 1939 р., вона – студентка філологічного факультету за спеціальністю російська мова і література.

З початком війни К. Скокан повернулася до батьків в Остер і жила там до кінця окупації Києва. Цей

А для меня первое – библиотека.

Это мой дом, моя семья, моя жизнь.

К. Скокан.

13 грудня 1968 р.

період свого життя вона згадувала неохоче, а штамп «перебувала на окупованій території» супроводжував її все життя.

З січня 1944 р. продовжила навчання в Університеті. А вже 1 жовтня 1945-го з дипломом випускниці філологічного факультету та направленням на роботу Катерина Ієронімівна прийшла працювати у Бібліотеку Академії наук на посаду бібліотекаря і залишилася тут на все життя.

Потрібно зазначити, що у 1945 р. Бібліотеку очолив Ю. О. Меженко, якому було доручено повоєнне відродження найбільшої книгозбірні України. За ініціативи Юрія Олексійовича, при Бібліотеці Академії наук відкрилися заочні відділення Московського та Ленінградського інститутів культури, що дало змогу здобувати фахову освіту з бібліотечної справи кадрам вищої кваліфікації без відриву від основного місця роботи.

Недавня випускниця Київського державного університету, не роздумуючи, стає студенткою заочного відділення факультету бібліографії Московського бібліотечного інституту ім. В. Молотова, який закінчила у 1948 р. дипломованим бібліографом.

У відділі бібліографії Центральної наукової бібліотеки АН УРСР Катерина Ієронімівна пропрацювала все життя – з 1945-го по 1977 р. – на посадах бібліотекаря, бібліографа, старшого бібліографа, завідувача сектору, старшого редактора, головного бібліографа. Останнім записом в її особовій справі є виписка з Наказу 111-к від 29.11.1977 р. про звільнення з ЦНБ АН УРСР «з 26 листопада ц. р. головного бібліографа науково-бібліографічного відділу тов. Скокан К. І. у зв'язку зі смертю».

Під час роботи у Бібліотеці К. І. Скокан одноосібно підготувала ґрунтовний бібліографічний покажчик творчої спадщини М. Т. Рильського, який включає інформацію про окремі видання творів поета, їх перші публікації, його наукові праці, розкриває доробок Максима Тадейовича як перекладача і редактора.

Катерина Ієронімівна не випадково взялася за персоналію Максима Тадейовича, адже вона знала його особисто, працювала над покажчиком і на дачі, і у його київській квартирі. Включені видання опрацьовано нею de visu, а матеріали, які не вдалося розшукати, позначено зірочкою. У бібліографічному покажчику «М. Т. Рильський» представлені всі матеріали, які ста-

новлять літературну спадщину видатного поета. Ретельно збираючи інформацію про розкидані по численних збірках та періодичних виданнях твори, укладач ставила собі за мету допомогти науковцям, викладачам вузів, вчителям, бібліотекарям у вивченні та популяризації багатогранної спадщини, що охоплює літературну, наукову та громадську діяльність видатного українця.

Показчик складається з шести розділів, вони охоплюють дві основні частини бібліографії: перші п'ять розкривають багатогранну творчість М. Т. Рильського (окремі видання творів; твори у збірниках та періодичних виданнях; твори у перекладах російською; М. Т. Рильський – редактор; М. Т. Рильський – перекладач), у шостому розділі представлено літературу про його життя і творчість. Варто відмітити надзвичайну скрупульозність Катерини Ієронімівни як укладача, адже при описах видань творів М. Т. Рильського враховано прізвища всіх осіб, які брали участь у виданні (співавтор, редактор, упорядник, ілюстратор, автор приміток та ін.), скрізь зазначено тираж, повністю наведено зміст кожного видання, за наявності вказано присвяти автора тощо. У хронологічному порядку подано рецензії на окремі видання, які вміщено після їх опису.

Розділ «М. Т. Рильський – перекладач» включає переклади поета з 29 мов. Всі вони були зібрані і опрацьовані Катериною Ієронімівною. Включені до шостого розділу «Література про життя, літературну творчість, громадську та наукову діяльність М. Т. Рильського» матеріали дають уявлення про різні періоди вивчення життя і творчості видатного поета дослідниками, показують міру дослідження окремих аспектів творчого доробку М. Т. Рильського. Сюди увійшли описи біографічних, мемуарних, критичних, епістолярних матеріалів, монографій і статей як із загальних питань творчості письменника, так і з окремих проблем. «Разом взяті, – відзначає у передмові К. І. Скокан, – вони допоможуть дослідникам більш повно, конкретніше і яскравіше уявити собі багатогранний талант М. Т. Рильського».

Органічно доповнюють посібник цікавий додаток «Епіграфи у творах М. Т. Рильського» та великий допоміжний апарат, що складається з шести показників: п'ять алфавітних і один – іменний.

У статті «Від укладача» Катерина Ієронімівна висловлює щире подяку українському бібліографу, бібліотекознавцю, шевченкознавцю Вірі Володимирівні Шпілевич за зібрані нею упродовж багатьох років матеріали, за можливість їх використати при укладанні показника.

К. І. Скокан також одноосібно уклала показчик наукової спадщини дослідника української культури та етнографії Костя Григоровича Гуслистого, що побачив світ у серії «Бібліографія вчених УРСР». У посібнику представлено наукову, педагогічну і гро-

мадську діяльність відомого вченого, члена-кореспондента АН УРСР.

Катерина Ієронімівна брала участь у підготовці відомої читачам двотомної бібліографії про життя та творчість Т. Г. Шевченка, над укладанням якої працювали співробітники бібліографічних відділів Державної публічної бібліотеки і Львівської бібліотеки АН УРСР.

При укладанні бібліографії було опрацьовано каталоги і фонди Державної публічної бібліотеки АН УРСР, Львівської бібліотеки АН УРСР, найбільших бібліотек тодішнього Радянського Союзу, низки архівів, музеїв. Також було зібрано, опрацьовано і використано наявні бібліографічні показники, загальні бібліографічні огляди, замітки, прикнижкові, середтекстові і підрядкові бібліографії з різних видань, «Літописи друку» УРСР та СРСР, що реєстрували книги, статті, рецензії. Укладачі-бібліографи ретельно переглянули численні періодичні українські видання – літературно-мистецькі і громадсько-політичні журнали, збірники і альманахи, українські центральні і обласні газети, провідні радянські періодичні видання. Весь поданий у бібліографії матеріал описаний *de visu*, лише у поодиноких випадках, якщо література описувалася за джерелами, укладачі позначили її у відповідних місцях зірочкою. Усього зареєстровано записів у першому томі понад 5 тис., у другому – близько 7 тис. назв.

Працювала Катерина Ієронімівна над бібліографічним показником, який упорядковував наукову спадщину члена-кореспондента АН СРСР, академіка АН УРСР Петра Івановича Ляценка. Вона очолювала групу з укладання бібліографічного посібника, присвяченого творчій спадщині видатного українського вченого-сходознавця, славіста, історика, перекладача, письменника, одного з фундаторів Національної бібліотеки України, Української Академії наук, академіка АН УРСР, заслуженого діяча науки України Агатангела Юхимовича Кримського.

У 1972 р. побачив світ бібліографічний показчик, присвячений видатній донці українського народу Лесі Українці, над бібліографічною редакцією якого працювала і К. І. Скокан.

У 1975 р. вона керувала групою з підготовки бібліографічного показника літератури за 1970–1974 рр., авторами якої були співробітники ЦНБ АН УРСР (нині Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського), а також показчика «Ювілейна Ленініана України», який вийшов у світ уже після її смерті, у 1978 р.

Катерина Ієронімівна була ініціатором, керівником та співавтором цілої низки науково-допоміжних бібліографічних показників, які ввійшли у золотий фонд української бібліографії й одержали високу оцінку на сторінках вітчизняної та зарубіжної преси.

Всі показники, до яких долучалася Катерина

Ієронімівна, вирізняються скрупульозним відбором матеріалів та ретельністю в опрацюванні поданих джерел. У бібліографічних описах якнайширше розкрито зміст та специфіку кожного видання, всі вони опрацьовувалися *de visu*.

Обіймаючи посаду завідувачки сектору каталогів Державної публічної бібліотеки АН УРСР, К. І. Скокан одночасно була членом Бібліотекознавчої комісії, яка входила до складу Бібліотечної ради при Президії Академії наук УРСР, постійно вела лекторську роботу в товаристві «Знання» з улюбленої бібліографії.

Катерина Ієронімівна Скокан належить до плеяди кращих українських бібліографів та бібліографознавців другої половини ХХ століття. Вона не мала дітей, її дітьми, домівкою, сенсом життя була Бібліотека.

За багаторічну плідну працю Катерину Ієронімівну неодноразово відзначали у наказах директора Бібліотеки, нагороджували грамотами Президії АН УРСР. Але найбільшою нагородою для неї стала велика шана бібліотечної, наукової і творчої спільноти. Адже її діяльність високо оцінювалася колегами-бібліографами, літературознавцями, письменниками.

Кажуть, що людина жива, поки про неї пам'ятають. Пам'ять про Катерину Ієронімівну живе у її бібліографічних працях, яким вона присвятила все своє життя.

Бібліографічні праці К. І. Скокан

1. *М. Т. Рильський*: бібліограф.покажч. 1907–1965/ АН УРСР, ЦНБ ; уклад. К. Є. Скокан; відп. ред. С. А. Крижанівський. Київ : Наук. думка, 1970. 520 с.

2. *Кость Григорович Гуслистий* / АН УРСР ; уклад. К. І. Скокан. Київ : Наук. думка, 1972. 55 с.(Сер. «Біобібліографія вчених УРСР»).

Бібліографічні праці, підготовлені за участі К. І. Скокан

3. *Украинская литература. Дооктябрьский период*: рек. указ. / Гос. б-ка СССР им. В. И. Ленина, АН УССР, ГПБ ; сост. : И. З. Бойко, М. В. Булавицкая, А. М. Гимельфарб, Л. И. Гольденберг, А. А. Кунина, Е. И. Скокан; науч. ред. А. И. Киселев; под общ. ред. А. А. Куниной. Москва, 1957. 181 с.

4. *Петр Иванович Лященко. 1876–1955*: библиогр. указ. / сост. : Г. П. Киктенко, Е. И. Скокан ; отв. ред. Д. Ф. Вирник. Киев, 1961. 64 с. (Сер. «Ученые УССР / АН УССР»).

5. *Т. Г. Шевченко*: бібліогр. літ. про життя і творчість. 1839–1959: В 2-х т. / АН УРСР, ДПБ ; відп. ред. Є. П. Кирилюк. Київ, 1963.

Т. 1: (1839–1916) / Склали : І. З. Бойко, Г. М. Гимельфарб, О. Д. Кізлик, Є. Є. Кравченко, К. Є. Скокан, Л. В. Беляєва. 424 с.

Т. 2: (1917–1959). / Склали : І. З. Бойко, Г. М. Гимельфарб, М. В. Булавицька, Л. В. Беляєва, К. Є. Скокан. 604 с.

6. *Леся Українка*: бібліогр. покажч. 1884–1970 / АН УРСР, ЦНБ, Львів. наук. б-ка ; уклад. : М. В. Булавицька, М. О. Мороз; відп. ред. М. Д. Деркач ; бібліогр. ред. : Л. В. Беляєва, К. І. Скокан. Київ: Наук. думка, 1972. 391 с.

7. *А. Ю. Кримський* : бібліогр. покажч. (1889–1971) / АН УРСР, ЦНБ ; уклад. : Н. М. Деркач, Н. М. Ісаєва, Г. М. Марти-

ненко, К. І. Скокан; відп. ред. О. Є. Засенко. Київ : Наук. думка, 1972. 168 с.

8. *Центральна наукова бібліотека*: покажч. літ., 1970–1974 рр. / АН УРСР, ЦНБ ; уклад. : К. І. Скокан, О. Я. Лук'яненко, М. К. Погребняк, Н. О. Шемень; відп. ред. С. К. Гутянський. Київ, 1975. 51 с.

9. *Ювілейна Ленініана України*: покажч. літ., серп. 1968–1971 рр. / АН УРСР, ЦНБ; Уклад. : К. І. Скокан, Т. А. Балабушевич, П. Х. Беляєва, Ю. Л. Гунченко, Р. С. Жданова, В. С. Кабкова. Київ : Наук. думка, 1978. 356 с.

Рецензії К. І. Скокан на бібліографічні покажчики

10. *Євген Оскарович Патон, 1870–1953* : бібліогр. покаж. / АН УРСР, ЦНБ ; уклад. А. Д. Ульянова. Київ : Наук. думка, 1965. 72 с. : портр. (Сер. «Біобібліогр. вчених УРСР»).

11. *Павло Аполлонович Тутковський. 1858–1930*: бібліогр. покажч. / уклад. К. О. Коваленко. Київ : Наук. думка, 1965. 71 с. : портр. (Сер. «Біобібліогр. вчених УРСР»).

Рец. : Скокан Е. И. Библиографии серии «Учені Української РСР». Библиотечно-библиографическая информация б-к АН СССР и акад. наук союз. республик. 1966. № 2. С. 89–94.

Основні публікації К. І. Скокан

12. Розміщення та облік книг особистої бібліотеки : [про вміння орієнтуватися у книжк. скарбах, розміщувати та зберігати кн. в домашніх умовах] / К. Скокан – старш. бібліограф ДПБ АН УРСР. *Друг читача*. 1960. 1 груд. (№ 48). С. 4.

13. «Т. Г. Шевченко. Бібліографія літератури про життя і творчість» : [про видання, яке створили бібліографи ДПБ АН УРСР І. Бойко, Г. Гімельфарб, М. Булавицька, Л. Беляєва, К. Скокан та ін.] / К. Скокан. *Літературна Україна*. К., 1964. 27 берез. (№ 24). С. 1.

14. Невичерпне джерело натхнення : [огляд л-ри робить бібліограф ДПБ АН УРСР] / К. І. Скокан. *Друг читача*. 1961. 22 черв. (№ 26). С. 2.

15. 1500 творів видатного поета : [про роботу над укладанням бібліогр. творів М. Т. Рильського доповіла голов. бібліограф ЦНБ АН УРСР К. Скокан]. *Літературна Україна*. 1965. 1 жовт. (№ 79). С. 2.

16. Перші видання творів Т. Г. Шевченка : [про перші вид. творів поета розповідає старш. редактор ЦНБ АН УРСР] / К. І. Скокан. *Друг читача*. 1965. 21 серп. (№ 34). С. 7.

17. Ще раз о правилах библиографического описания / Высоцкая П. Ю., Скокан Е. И. Библиотечно-библиографическая информация б-к АН СССР и акад. наук союз. республик. 1965. № 4. С. 102–107.

18. Матеріали до бібліографії наукових праць М. Т. Рильського / Скокан К. І., Шпілевич В. В., Майстренко О. І. *Народна творчість та етнографія*. 1965. № 4. С. 95–101.; № 5. С. 91–93.

19. Рукописи видатного поета : [про доп. по літ. спадщині М. Рильського голов. бібліотекаря ЦНБ АН УРСР К. І. Скокан]. *Вечірній Київ*. 1966. 13 груд. (289). С. 2.

20. Опыт работы ЦНБ АН УССР по составлению библиографий ученых Украинской ССР / Скокан Е. И. Библиотечно-библиографическая информация б-к АН СССР и акад. наук союз. республик. 1967. № 2. С. 86–94.

Олена Сокур,
науковий співробітник НБУВ